

УДК 81'27:37.016:81'111-028.31

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ЧИТАННІ НА УРОКАХ КРАЇНОЗНАВСТВА

Осадча Н.В.

Київський національний лінгвістичний університет

У статті описується хід та результати експериментальної перевірки ефективності методики формування у учнів профільної школи лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні на уроках країнознавства. Сформульовано гіпотезу експерименту, описано його структуру, зміст передекспериментального та післяекспериментального зрізів. Представлено й інтерпретовано за допомогою методів математичної статистики результати передекспериментального та післяекспериментального зрізів, які засвідчили зростання середнього коефіцієнту навченості студентів до мінімально достатнього і підтвердили загальну ефективність розробленої методики.

Ключові слова: лінгвосоціокультурна компетентність, читання, країнознавство, методичний експеримент, експериментальні дані.

Постановка проблеми. Проблеми профілізації навчання іноземної мови у старшій школі, створення елективних курсів та формування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) є актуальними в умовах глобалізації сучасного міжкультурного простору, реформування профільної освіти школярів та модернізації змісту освіти в рамках «Концепції нової української школи». Формування в учнів профільної школи ЛСКК в англomовному читанні на уроках країнознавства може бути ефективним лише за умови функціонування певної методики формування ЛСКК в англomовному читанні, що зумовило необхідність її розробки та експериментальної перевірки її ефективності в освітньому процесі сучасної профільної школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес підготовки методичного експерименту відбувався з огляду на основні положення теорії та методики проведення експериментальних досліджень (Гурвич П.Б. [2], Євдокімов В.І., Загвязинский В.И., Шейко В.М., Штульман Э.А. [5]).

Метою статті є опис проведення експериментальної перевірки ефективності формування в учнів профільної школи ЛСКК в англomовному читанні на уроках країнознавства, аналіз та інтерпретація отриманих результатів.

Виклад основного матеріалу. Метою зазначеного експериментального навчання була пе-

ревірка достовірності висунутої нами гіпотези в природних умовах. Досягнення цієї мети передбачало вирішення таких завдань: перевірити ефективність розробленої нами методики формування ЛСКК і визначити ефективніший відсотковий розподіл вправ на дотекстовому і післятекстовому етапах.

За класифікацією П. Б. Гурвича (1980) [2, с. 26-36], описуваний нами експеримент був базовим, основним, вертикально-горизонтальним, природним та відкритим.

Експериментальне навчання для формування в учнів профільної школи ЛСКК в англomовному читанні на уроках курсу за вибором «Країнознавство» було нами реалізоване в п'ять етапів: 1) підготовка та організація експерименту; 2) реалізація експерименту; 3) констатація результатів дослідження; 4) аналіз й інтерпретація отриманих результатів; 5) перевірка достовірності отриманих даних методами математичної статистики. Розглянемо детальніше кожен з етапів.

Спираючись на зміст формування ЛСКК, ґрунтуючись на уточнених принципах її формування та на доцільності застосування запропонованої підсистеми вправ [2], ми висунули таку робочу гіпотезу: в процесі формування ЛСКК в читанні в курсі за вибором «Країнознавство» можна досягти належного рівня сформованості відповідних

знань, навичок, вмінь та здатностей за умов поетапної організації навчання, використання чотирьох комплексів вправ, що виконуються з таким відсотковим розподілом вправ на передтекстовому та післятекстовому етапах формування ЛСКК, який зазначений у варіанті А.

Звідси, варійованою величиною нами було визначено відсотковий розподіл вправ на передтекстовому та післятекстовому етапах формування ЛСКК, що відповідають варіантам А та Б методики формування ЛСКК (див. табл. 1).

До неварійованих умов експерименту відносимо кількісний склад учасників експериментального навчання – 4 експериментальні групи: ЕГ1 – 13 учнів, ЕГ2 – 12 учнів, ЕГ3 – 11 учнів, ЕГ4 – 11 учнів; приблизно однаковий рівень підготовки учнів профільної школи в усіх чотирьох експериментальних групах; кількість занять з певної теми; завдання передекспериментального і післяекспериментальних зрізів; відібрані країнознавчі навчальні матеріали; 4 комплекси вправ; критерії оцінювання; експериментатор.

У нашому дослідженні не були включені контрольні групи внаслідок відсутності єдиної методики формування в учнів профільних шкіл України ЛСКК в англomовному читанні на уроках курсу за вибором «Країнознавство», що унеможливує подальше порівняння результатів експериментального навчання в експериментальних та контрольних групах.

На першому етапі експериментального навчання було також підготовлено експериментальні матеріали, розроблено завдання передекспериментального і післяекспериментальних зрізів, а також здійснено відбір учасників експерименту. В основу завдань для передекспериментального і післяекспериментальних зрізів були покладені нестандартизовані тести, розроблені нами з урахуванням вимог до укладання міжнародних тестів щодо виявлення рівня володіння мовою В1-В2, яким повинні володіти учні 10-11 класів профільної школи [6]. Матеріалом для тестових завдань стали автентичні англomовні тексти країнознавчого спрямування віді-

Таблиця 1

Варіанти методики формування ЛСКК

Варіант	Зміст варіантів методики
А ЕГ1 (13 учнів) ЕГ3 (11 учнів)	Кількісне співвідношення вправ з ЛСКК компонентом: Вправи на передтекстовому етапі: 20% – для формування мовленнєвих навичок і вмінь читання країнознавчих текстів; 20% – для розвитку вмінь орієнтуватися в структурно-смісловій організації країнознавчих текстів різних жанрів; 40% – для розвитку вмінь розпізнавати ЛСК інформацію в країнознавчих текстах та їх фрагментах; 20% – для розвитку вмінь аналізувати фоновий ілюстративний ЛСК матеріал. Вправи на текстовому етапі: 100% – для розвитку вмінь розуміти ЛСК інформацію в країнознавчих текстах. Вправи на післятекстовому етапі: 50% – для розвитку вмінь аналізувати та інтерпретувати ЛСК інформацію; 30% – для формування та розвитку вмінь створювати ЛСК портрет англomовних країн на основі прочитаних текстів, порівнювати його з рідною культурою; 20% – для розвитку вмінь створювати власний англomовний культурологічний портрет для англomовного світу.
Б ЕГ2 (12 учнів) ЕГ4 (11 учнів)	Кількісне співвідношення вправ з ЛСКК компонентом: Вправи на передтекстовому етапі: 25% – для формування мовленнєвих навичок і вмінь читання країнознавчих текстів; 25% – для розвитку вмінь орієнтуватися в структурно-смісловій організації країнознавчих текстів різних жанрів; 25% – для розвитку вмінь розпізнавати ЛСК інформацію в країнознавчих текстах та їх фрагментах; 25% – для розвитку вмінь аналізувати фоновий ілюстративний ЛСК матеріал. Вправи на текстовому етапі: 100% – для розвитку вмінь розуміння ЛСК інформації в країнознавчих текстах. Вправи на післятекстовому етапі: 45% – для розвитку вмінь аналізувати та інтерпретувати ЛСК інформацію; 45% – для формування та розвитку вмінь створювати ЛСК портрет англomовних країн на основі прочитаних текстів, порівнювати його з рідною культурою; 10% – для розвитку вмінь створювати власний англomовний культурологічний портрет для англomовного світу.

Таблиця 2

Зміст і структура методичного експерименту для перевірки ефективності методики формування ЛСКК в читанні в курсі «Країнознавство»

Компоненти	Час проведення	Обсяг часу в кожній ЕГ	Основні завдання
Передекспериментальний зріз	17.09.2015 – 18.09.2015	30 хвилин	Визначити вихідний рівень сформованості англomовної ЛСКК в читанні в учнів профільної школи в курсі за вибором «Країнознавство».
Експериментальне навчання	21.09.2015 – 18.05.2016	70 годин	Перевірити ефективність двох варіантів методики формування англomовної ЛСКК в читанні.
Післяекспериментальний зріз	19.05.2016 – 20.05.2013	30 хвилин	Визначити досягнутий рівень сформованості англomовної ЛСКК в читанні.

брані з мережі Інтернет, скопійовані в форматі «Word» і роздруковані.

Етап реалізації експерименту містив у собі три фази: передекспериментальний зріз, власне експериментальне навчання і післяекспериментальний зріз. Експериментальне навчання загальною тривалістю 35 тижнів проводилося протягом одного навчального року на базі Спеціалізованої школи I-III ступенів № 125 м. Києва з поглибленим вивченням англійської мови і становило 70 годин. Оволодіння ЛСКК відбувалося завдяки комплексному застосуванню всіх видів мовленнєвої діяльності. На формування навичок і вмінь у читанні країнознавчих текстів відводилося $\approx 1/4$ обсягу часу роботи на уроці (10-15 хв. на кожному уроці). Детальніше зміст і структуру експериментального навчання наведено у таблиці 2.

Передекспериментальний і післяекспериментальний зрізи включали в себе три частини: 1) перевірка рівня сформованості лінгвосоціокультурних знань учнів 11 класу профільної школи, 2) перевірка рівня сформованості мовленнєвих навичок і вмінь вилучати ЛСК інформацію в процесі пошуково-переглядового виду читання автентичних країнознавчих текстів; 3) перевірка рівня сформованості мовленнєвих навичок і вмінь вилучати ЛСК інформацію в процесі ознайомлювального виду читання автентичних країнознавчих текстів, за кожною з яких передбачено певний об'єкт контролю і критерій сформованості в учнів ЛСКК у читанні. Наголошуємо, що ми перевіряли не всі ЛСК навички і вміння, щоб не перевантажувати зріз. Час відведений на виконання передекспериментального і післяекспериментального зрізів складав 30 хвилин на першому і останньому уроках експериментального навчання. Розроблений нами нестандартизований тест включає в себе 40 запитань.

Критерії оцінювання та об'єкти контролю для визначення рівня сформованості англомовної ЛСКК в читанні наведено у таблиці 3.

Для розрахунку коефіцієнта навченості за кожним окремим об'єктом контролю за В. П. Безпальком [1] ми використали формулу: $K=Q/N$ (де K – коефіцієнт навченості; Q – показник відповідного коефіцієнта; N – максимальний показник відповідного коефіцієнта). За В. П. Безпальком, достатнім рівнем сформованості відповідних навичок ми вважаємо показник коефіцієнта навченості, що є більшим або рівним 0,7.

Власне експериментальне навчання здійснювалося протягом опрацювання чотирьох комплексних тем на уроках «Країнознавства» у наступній послідовності: «Канада», «Австралія», «Нова Зеландія», «Ірландія». Звідси, формування англомовної ЛСКК в читанні на уроках «Країнознавства» відбувалося в межах 4 модулів, що відповідають назвам зазначених тем. Кожний модуль складається з тематичних циклів, які базуються на запропонованих нами комплексах вправ, які входять до підсистеми вправ для формування зазначеної компетентності. Тематичні цикли обумовлюються структурою курсу, наприклад: «Географічне положення Канади», «Історія Канади», «Політичний устрій Канади», «Спосіб життя в Канаді», «Культура і звичаї Канади», «Способи комунікації в Канаді».

На кожному занятті учням пропонувалися завдання, які передбачали опрацювання країнознавчих текстів в режимах он-лайн і офф-лайн. Структура уроку включала презентацію нового мовного і мовленнєвого матеріалу, тренування, практику і контроль з боку експериментатора або самоконтроль.

Констатуючий передекспериментальний зріз довів, що рівень лінгвосоціокультурних знань, навичок і вмінь є недостатньо сформованим в учнів 11 класу профільної школи, що підтвердило необхідність застосування спеціально розробленої методики формування англомовної ЛСКК в процесі читання. Отримані результати передекспериментального зрізу та їх інтерпретація стали передумовою початку експериментального навчання (див. табл. 4).

При вимірюванні рівня сформованості ЛСК обізнаності ми отримали показники, які суттєво відрізняються в кожній експериментальній групі (ЕГ) по чотирьох англомовних країнах. Так, найбільшу обізнаність учні проявили щодо Канади: в ЕГ1 коефіцієнт навченості становив 0,4, в ЕГ3 та ЕГ4 – по 0,5 в кожній, а в ЕГ2 – досяг достатнього рівня 0,7. Це пояснюється попереднім досвідом учнів у курсі «Країнознавство», зокрема вивченням у 10 класі США, де зустрічалася певна інформація про сусідні країни. Показник ЛСК обізнаності по Австралії є нижчим, ніж по Канаді, але вищим, ніж по Новій Зеландії та по Ірландії і коливається від 0,4 до 0,6 по різних ЕГ. Достатній показник рівня навченості за цим критерієм мали лише 3 учні (1 учень в ЕГ3 та 2 учні в ЕГ4).

Таблиця 3

Критерії оцінювання рівня сформованості англомовної ЛСКК в читанні в курсі «Країнознавство»

Критерії оцінювання	Об'єкти контролю	Бали
Лінгвосоціокультурної обізнаності	Рівень володіння знаннями про географічне положення, історію, державний устрій, політичне та економічне становище, культуру, традиції, спорт та комунікацію:	
	Канади	1-10
	Австралії	1-10
	Нової Зеландії	1-5
	Ірландії	1-5
Ступінь повноти розуміння лінгвосоціокультурної інформації в пошуково-переглядовому читанні	Рівень володіння навичками і вміннями знаходити і розуміти лінгвосоціокультурну змістовно-фактуальну інформацію	1-10
Ступінь повноти розуміння лінгвосоціокультурної інформації в ознайомлювальному читанні	Рівень володіння навичками і вміннями знаходити і розуміти лінгвосоціокультурну змістовно-концептуальну інформацію	1-10
		Всього 50

Показники ЛСК обізнаності по Новій Зеландії та по Ірландії є найнижчими і коливаються від 0,2 до 0,4 по різних ЕГ. Учні жодної групи не продемонстрували достатній рівень за цим критерієм. При виконанні відповідного завдання учасники експерименту здебільшого давали неправильні відповіді або зовсім не відповідали. Це можна пояснити відсутністю в учнів країнознавчої інформації про ці англomовні країни на уроках. В бесіді з учнями ми з'ясували, що відповіді учнів базувалися на їхніх фонових знаннях з географії та історії і кругозорі. Отже, загальний рівень ЛСК обізнаності не був задовільним в жодній групі.

Найвищі показники учні в усіх ЕГ отримали за критерієм «ступінь повноти розуміння в пошуково-переглядovому виді читання». Учні ЕГ1 і ЕГ4 продемонстрували достатній коефіцієнт навченості – 0,8, а учні ЕГ2 та ЕГ3 – 0,6. Це свідчить про попередній читацький досвід учнів профільної школи та про достатній рівень в учнів двох ЕГ навичок і вмінь ознайомлювального виду читання. Тим не менше, слід враховувати, що за цим критерієм в ЕГ2 і ЕГ3 коефіцієнт навченості не досяг достатнього рівня, що вимагає відповідного навчання.

За критерієм «ступінь повноти розуміння в ознайомлювальному виді читання» найвищий показник середнього коефіцієнта навченості був

отриманий в ЕГ3 та ЕГ4 і становив по 0,6 в кожній, а в ЕГ1 і ЕГ2 він складав по 0,4, що продемонструвало низький рівень володіння учнями відповідними мовленнєвими навичками і вміннями.

У цілому середній коефіцієнт навченості в ЕГ1 становив 0,46, в ЕГ2 та ЕГ3 – 0,45 в кожній, в ЕГ4 – 0,54. Ці результати свідчать про недостатній рівень сформованості лінгвокраїнознавчих знань, навичок і вмінь в усіх чотирьох експериментальних групах. На нашу думку, це пояснюється відсутністю систематичної та цілеспрямованої роботи спрямованої на вилучення саме лінгвосоціокультурної інформації при читанні країнознавчих текстів.

В експериментальному навчанні перевірялася ефективність двох варіантів А та Б розробленої нами методики формування в учнів 11 класу профільної школи англomовної ЛСКК в процесі читання на уроках курсу за вибором «Країнознавство».

Методика **варіанту А** (ЕГ1 і ЕГ3) передбачала перевагу виконання учнями вправ для розвитку вмінь розпізнавання та розуміння ЛСК інформації в країнознавчих текстах та їх фрагментах, для розвитку вмінь аналізувати та інтерпретувати ЛСК інформацію, для формування та розвитку вмінь створювати ЛСК портрет англomовних країн, порівнювати його з рідною культурою та створювати власний англomовний культурологічний портрет для англomовного світу.

Таблиця 4

Середні показники рівня сформованості ЛСКК в читанні за результатами передекспериментального зрізу

Група	Показники за критеріями оцінювання рівня сформованості ЛСКК в читанні в балах і коефіцієнтах навченості						За всіма критеріями	
	ЛСК обізнаності по Канаді	ЛСК обізнаності по Австралії	ЛСК обізнаності по Новій Зеландії	ЛСК обізнаності по Ірландії	Ступінь повноти розуміння в пошуково-переглядovому Ч	Ступінь повноти розуміння в ознайомлюв-му Ч	Сума балів	Коефіцієнт навченості
ЕГ1	4 (0,4)	4 (0,4)	1 (0,2)	2 (0,4)	8 (0,8)	4 (0,4)	23	0,46
ЕГ2	7 (0,7)	4 (0,4)	2 (0,4)	1 (0,2)	6 (0,6)	4 (0,4)	24	0,48
ЕГ3	5 (0,5)	5 (0,5)	1 (0,2)	1 (0,2)	6 (0,6)	6 (0,6)	24	0,48
ЕГ4	5 (0,5)	6 (0,6)	1 (0,2)	1 (0,2)	8 (0,7)	6 (0,6)	27	0,54
Максимальні показники	10 (1)	10 (1)	5 (1)	5 (1)	10 (1)	10 (1)	50	1

Таблиця 5

Середні показники рівня сформованості ЛСКК в читанні за результатами післяекспериментального зрізу

Група	Показники за критеріями оцінювання рівня сформованості ЛСКК в читанні в балах і коефіцієнтах навченості						За всіма критеріями	
	Лінгвосоціокультурної обізнаності по Канаді	Лінгвосоціокультурної обізнаності по Австралії	Лінгвосоціокультурної обізнаності по Новій Зеландії	Лінгвосоціокультурної обізнаності по Ірландії	Ступінь повноти розуміння в пошуково-переглядovому Ч	Ступінь повноти розуміння в ознайомлюв-му Ч	Сума балів	Коефіцієнт навченості
ЕГ1	9 (0,9)	8 (0,8)	4 (0,8)	4 (0,8)	8 (0,8)	8 (0,8)	41	0,82
ЕГ2	9 (0,9)	7 (0,7)	3 (0,6)	5 (1)	8 (0,8)	6 (0,6)	38	0,76
ЕГ3	9 (0,9)	8 (0,8)	4 (0,8)	4 (0,8)	10 (1)	8 (0,8)	42	0,84
ЕГ4	8 (0,8)	8 (0,8)	4 (0,8)	4 (0,8)	8 (0,8)	8 (0,8)	40	0,80
Максимальні показники	10 (1)	10 (1)	5 (1)	5 (1)	10 (1)	10 (1)	50	1

Методика **варіанту Б** (ЕГ2 та ЕГ4) передбачала перевагу виконання учнями вправ для формування мовленнєвих навичок і вмінь читання країнознавчих текстів, для розвитку вмінь орієнтуватися в структурно-смісловій організації країнознавчих текстів різних жанрів; для розвитку вмінь аналізувати фоновий ілюстративний ЛСК матеріал, для розвитку вмінь аналізувати та інтерпретувати ЛСК інформацію.

Варіативність методики формування англомовної ЛСКК в читанні на уроках «Країнознавства» спостерігалася в процесі експериментального навчання, шляхом заповнення учнями спеціально розроблених автором дослідження бланків відповідей (*Answer Sheet*).

Завершальним етапом експериментального навчання став **післяекспериментальний зріз**, завданням якого було визначення підсумкового рівня сформованості в учнів 11 класу профільної школи англомовної ЛСКК в процесі читання на уроках курсу за вибором «Країнознавство». Післяекспериментальний зріз був аналогічним до передекспериментального зрізу. Середні показники передекспериментального та післяекспериментального зрізів представлені нижче (див. табл. 5).

За наведеними даними в таблиці 5 можна дійти висновку щодо ефективності розробленої методики формування англомовної ЛСКК в процесі читання на уроках курсу за вибором «Країнознавство»: в усіх чотирьох експериментальних групах підвищилися показник за всіма критеріями.

Як видно з таблиці, при вимірюванні рівня сформованості ЛСК обізнаності по Канаді ми отримали такі показники: в ЕГ1, ЕГ2 та ЕГ3 коефіцієнт навченості досяг рівня 0,9, а в ЕГ4 – 0,8. Показник ЛСК обізнаності по Австралії є дещо нижчим, ніж по Канаді і коливається в межах від 0,7 (в ЕГ2) до 0,8 в інших ЕГ. Значно зросли показники ЛСК обізнаності по Новій Зеландії та по Ірландії. Так, по *Новій Зеландії* в трьох групах був отриманий коефіцієнт навченості 0,8, лише в ЕГ2 не було досягнуто достатнього рівня коефіцієнта навченості, і він складає 0,6, що пояснюємо браком часу на вивчення цієї країни. По *Ірландії* рівень ЛСК обізнаності в ЕГ2 коефіцієнт навченості досяг максимального рівня – 1, в ЕГ1, ЕГ3 та ЕГ4 – 0,8. Ми пояснюємо цей факт наявністю в процесі експериментального навчання поряд з іншими навчальними матеріалами, зокрема розробленими нами комплексами вправ, авторського навчального посібника «*Across Ireland*», 2016 р., з курсу країнознавства. Отже, загальний рівень ЛСК обізнаності є достатнім в кожній групі.

За критерієм «*ступінь повноти розуміння в пошуково-переглядному виді читання*». Учні ЕГ1, ЕГ2 і ЕГ4 продемонстрували достатній коефіцієнт навченості – 0,8, а учні ЕГ3 – максимальний рівень – 1. Це свідчить про вдосконалення в учнів 11 класу навичок і вмінь ознайомлювального виду читання країнознавчих текстів в режимі он-лайн і офф-лайн.

За критерієм «*ступінь повноти розуміння в ознайомлювальному виді читання*» в ЕГ1, ЕГ3 та ЕГ4 він становив по 0,8 в кожній, а в ЕГ2 він складав лише 0,6, тобто, не досяг достатнього рівня коефіцієнта навченості, що пояснюємо наявністю в тексті для післяекспериментального зрізу складних для учнів лінгвістичних явищ.

У цілому, середній коефіцієнт навченості в усіх експериментальних групах за результатами післяекспериментального зрізу перевищив середній показник за результатами передекспериментального зрізу і є вищим від достатнього коефіцієнта навченості 0,7 за В. П. Беспальком за всіма критеріями: в ЕГ1 він становив 0,82, в ЕГ2 – 0,76, в ЕГ3 – 0,84 та в ЕГ4 – 0,80, що свідчить про досягнення достатнього рівня сформованості ЛСКК в читанні в курсі «Країнознавство» в усіх групах та підтверджує ефективність методики по вертикалі.

Для виявлення динаміки змін рівня сформованості ЛСКК та для визначення більшої ефективності з двох запропонованих варіантів методики відповідного навчання необхідно порівняти результати передекспериментального та післяекспериментального зрізів. У процесі підрахунку середніх показників ми порівняли попарно результати в групах ЕГ-1 і ЕГ-2, ЕГ-3 і ЕГ-4, де учні ЕГ-1 і ЕГ-3 займалися за варіантом А методики, учасники ЕГ-2 і ЕГ-4 – за варіантом Б методики. Результати порівняння пред'явлено в таблиці 6.

Таблиця 6
Узагальнені середні показники передекспериментального та післяекспериментального зрізів

Індекс групи	Середні показники рівня сформованості ЛСКК в читанні в курсі «Країнознавство»		Приріст
	Перед експериментом	Після експерименту	
ЕГ-1	0,46	0,82	0,36
ЕГ-3	0,48	0,84	0,36
Середній показник за варіантом методики А	0,47	0,83	0,36
ЕГ-2	0,48	0,76	0,28
ЕГ-4	0,54	0,80	0,26
Середній показник за варіантом методики Б	0,51	0,78	0,27

Різниця між середніми коефіцієнтами рівня сформованості ЛСКК в читанні в усіх чотирьох групах була незначною. Найвищим виявився коефіцієнт навченості в ЕГ3 (0,84) з приростом в 0,36, учасники якої навчалися за варіантом А. Загалом, групи ЕГ1 та ЕГ3, які займалися за варіантом методики А, мали приріст 0,36, а в групах ЕГ2 та ЕГ4, експериментальне навчання в яких відбувалося за варіантом Б, приріст становив 0,27. Середній коефіцієнт навченості чотирьох ЕГ підвищився: в ЕГ1 та в ЕГ3 (варіант методики А) – в 1,8 рази, в ЕГ2 та ЕГ4 (варіант методики Б) у 1,6 рази. На основі порівняння приходимо до висновку, що оскільки загальний приріст в ЕГ1 і ЕГ3 (по 0,36 в кожній) є вищим, ніж в ЕГ2 і ЕГ4 (ЕГ2 – 0,28, ЕГ4 – 0,26), більш ефективним слід вважати варіант А методики.

Наступним етапом є перевірка успішності реалізації поставлених завдань за різними варіантами методики. Для перевірки методики по

горизонталі, необхідно визначити, який з варіантів, А чи Б, розробленої методики формування в учнів 11 класу англомовної ЛСКК в читанні в курсі «Країнознавство» виявився більш ефективним.

Оскільки середній коефіцієнт навченості в групах за обома варіантами методики за результатами післяекспериментального зрізу складає **0,805**, постає необхідність перевірки, наскільки відрізняється частка учнів, що досягли коефіцієнта навченості 0,805 та де їхня кількість більша в групах ЕГ1 та ЕГ3 або в групах ЕГ2 та ЕГ4. В групах варіанта методики А (ЕГ1 та ЕГ3) відповідають висунутому критерію **15 учнів із 24** (що складає 62,5%), а в групах варіанта методики Б (ЕГ2 та ЕГ4) – **12 учнів із 23** (52,2%).

Достовірність отриманих даних була перевірена за допомогою критерія φ^* – кутове перетворення Фішера [4, с. 157–158], завдяки якому виникає можливість зіставити дві вибірки за частотою наявності «ефекту», який цікавить дослідника. Тобто, такий ефект оцінює достовірність відмінностей між відсотковими частками двох вибірок, в яких зареєстровано «ефект». У методичних дослідженнях «ефектом» вважається досягнення коефіцієнта навченості 0,7, а «відсутністю ефекту» – недосягнення цього коефіцієнта. Для розрахунків були використані дані післяекспериментального зрізу кожної з чотирьох груп.

Звідси, сформулюємо *дві статистичні гіпотези* H_0 і H_1 :

H_0 : Частка осіб, що досягла коефіцієнта навченості 0,805 у групах ЕГ1 і ЕГ3 більша, ніж в групах ЕГ2 і ЕГ4.

H_1 : Частка осіб, що досягла коефіцієнта навченості 0,825 у групах ЕГ1 і ЕГ3 не більша, ніж в групах ЕГ2 і ЕГ4.

Для перевірки правильності гіпотез необхідно порівняти емпіричне і критичне значення кутового перетворення Фішера. Якщо $\varphi^*_{\text{емп}} < \varphi^*_{\text{кр}}$, то приймається нульова гіпотеза (H_0), якщо ж $\varphi^*_{\text{емп}} > \varphi^*_{\text{кр}}$, то приймається альтернативна гіпотеза (H_1). Побудуємо таблицю емпіричних частот за двома значеннями ознаки: «Є ефект», «Немає ефекту» (табл. 7). У співставленні враховуються лише відсоткові частки за стовпчиком «Є ефект» [4, с. 162].

Таблиця 7

Відсоткові частки учнів усіх експериментальних груп для перевірки ефективності методики по горизонталі

Групи	«Є ефект»			«Немає ефекту»		Загальна к-ть учнів
	К-ть учнів	Відсоткова частка	φ^*	К-ть учнів	Відсоткова частка	
ЕГ1, ЕГ3	15	62,5%	2,000	9	37,5%	24
ЕГ2, ЕГ4	12	52,2%	1,791	11	47,8%	23
Загалом	27	57,45%		16	42,55%	47

За таблицею «Величини кута φ для різних відсоткових часток» [4, с. 331], визначимо величини φ , що відповідають відсотковим часткам кожної з груп.

$$\varphi_1 (0,62,5\%) = 1,823$$

$$\varphi_2 (0,52,2\%) = 1,615$$

Підрахуємо емпіричне значення $\varphi^*_{\text{емп}}$ за формулою, запропонованою Є. В. Сидоренко:

$$\varphi^* = (\varphi_1 - \varphi_2) \cdot \sqrt{\frac{n1 \cdot n2}{n1 + n2}}$$

де φ_1 – кут, що відповідає більшій відсотковій частині;

φ_2 – кут, що відповідає меншій відсотковій частині;

$n1$ – кількість спостережень у виборці 1;

$n2$ – кількість спостережень у виборці 2;

У нашому дослідженні:

$$\varphi^*_{\text{емп}} = (1,823 - 1,615) \cdot \sqrt{\frac{24 \cdot 23}{24 + 23}} = 0,208 \cdot \sqrt{11,7} = 0,208 \cdot 3,421 = 0,712$$

Порівняємо отримане значення

$$\varphi^*_{\text{емп}} = 0,712 \text{ з } \varphi^*_{\text{кр}} \begin{cases} 1,64(p0,05) \\ 2,31(p0,01) \end{cases}$$

$0,712 < 2,31$, отже $\varphi^*_{\text{емп}} < \varphi^*_{\text{кр}}$

Зобразимо проведені розрахунки схематично на рисунку осі значущості (рис. 3.1). Отримане $\varphi^*_{\text{емп}}$ знаходиться в зоні незначущості, що свідчить про підтвердження статистичної гіпотези H_0 , що частка осіб, які досягли коефіцієнта навченості 0,805 в групах ЕГ1 та ЕГ3, більша, ніж в ЕГ2 та ЕГ4.

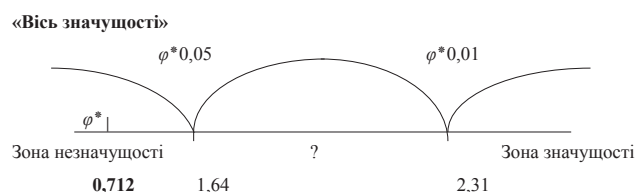

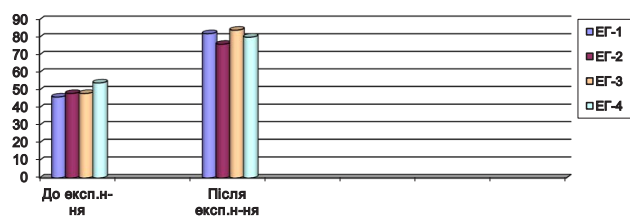
Рис. 3.1. Визначення критерію φ для перевірки надійності отриманих результатів експериментального дослідження

Таким чином, отримані статистичні дані дають можливість стверджувати, що обидва варіанти методики формування в учнів 11 класу профільної школи ЛСКК в читанні в курсі «Країнознавство» є ефективними. Однак, за допомогою кутового перетворення Фішера ми підтвердили більшу ефективність і доцільність запровадження варіанту А методики, що передбачає саме **кількісне співвідношення вправ з ЛСКК компонентом**:

вправи на передтекстовому етапі (20% – для формування мовленнєвих навичок і вмінь читання країнознавчих текстів; 20% – для розвитку вмінь орієнтуватися в структурно-смісловій організації країнознавчих текстів різних жанрів; 40% – для розвитку вмінь розпізнавати ЛСК інформацію в країнознавчих текстах та їх фрагментах; 20% – для розвитку вмінь аналізувати фоновий ілюстративний ЛСК матеріал);

вправи на текстовому етапі (100% – для розвитку вмінь розуміти ЛСК інформацію в країнознавчих текстах).

вправи на післятекстовому етапі (50% – для розвитку вмінь аналізувати та інтерпретувати ЛСК інформацію; 30% – для формування та розвитку вмінь створювати ЛСК портрет англомовних країн на основі прочитаних текстів, порівнювати його з рідною культурою; 20% – для розвитку вмінь створювати власний англомовний культурологічний портрет для англомовного світу).

Варіанти методик	Варіант А		Варіант Б	
Групи	EG1	EG3	EG2	EG4
Приріст	0,36	0,36	0,28	0,26

Рис. 3.2. Сумарний приріст показників коефіцієнтів за сукупністю всіх критеріїв за результатами передекспериментального і післяекспериментального зрізів

Завершуючи порівняльний аналіз даних передекспериментального і післяекспериментального зрізів, наводимо отримані результати у вигляді діаграми (рис. 3.2).

За допомогою діаграми видно, що в усіх експериментальних групах запропоновані варіанти методики дозволили отримати приріст. Отже, результати експериментального навчання за варіантами А і Б суттєво не відрізняються, хоча варіант методики А виявився ефективнішим.

Висновки і пропозиції. Отже, отримані результати експериментального дослідження підтвердили висунуту нами гіпотезу.

Наведені результати експериментального дослідження будуть враховані при укладанні методичних рекомендацій з організації процесу формування в учнів 11 класу профільної школи ЛСКК в англомовному читанні в курсі за вибором «Країнознавство».

Перспективою подальших досліджень є модифікація запропонованої підсистеми вправ для формування у старшокласників ЛСКК в англомовному читанні на уроках країнознавства та розробка комплексів вправ для формування ЛСКК в англомовному читанні в рамках інших елективних курсів.

Список літератури:

1. Беспалько В. П. Опыт разработки и использования критериев качества усвоения знаний // Советская педагогика. – 1968. – № 4. – С. 52–69.
2. Гурвич П. Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков / П. Б. Гурвич. – Владимир: ВГПИ, 1980. – 104 с.
3. Осадча Н. В. Підсистема вправ для формування лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні на уроках країнознавства // Іноземні мови. – 2015. – № 4. – С. 11–19.
4. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Е. В. Сидоренко – СПб.: ООО «Речь», 2002. – 350 с., с. 157–158.
5. Штульман Э. А. Основы эксперимента в методике обучения иностранным языкам / Э. А. Штульман. – Воронеж: Изд. Воронежского ун-та, 1971. – 144 с.
6. Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEF). Manual Preliminary Pilot Version. – Strasburg: Language Policy Division, 2003. – 135 p.

Осадчая Н.Н.

Киевский национальный лингвистический университет

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ПРОВЕРКА ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕТОДИКИ ФОРМИРОВАНИЯ У СТАРШЕКЛАСНИКОВ ЛИНГВОСОЦИОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В АНГЛОЯЗЫЧНОМ ЧТЕНИИ НА УРОКАХ СТРАНОВЕДЕНИЯ

Аннотация

В статье описывается ход и результаты экспериментальной проверки эффективности методики формирования у учащихся профильной школы лингвосоциокультурной компетентности в англоязычном чтении на уроках страноведения. Сформулирована гипотеза эксперимента, описаны его структура, содержание передэкспериментального и послеэкспериментального срезов. Представлены и интерпретировано с помощью методов математической статистики результаты передэкспериментального и послеэкспериментального срезов, которые показали рост среднего коэффициента обученности студентов до минимально достаточного и подтвердили общую эффективность разработанной методики.

Ключевые слова: лингвосоциокультурная компетентность, чтение, страноведение, методический эксперимент, экспериментальные данные.

Osadcha N.V.

Kyiv National Linguistic University

**EXPERIMENTAL VERIFICATION OF THE METHODOLOGY
OF FORMING SOCIO-CULTURAL COMPETENCE TO HIGH SCHOOL STUDENTS
WHILE TEACHING THEM READING AT THE LESSONS OF CULTURE STUDY**

Summary

The article presents the results of the experimental verification of the effectiveness of the elaborated methodology of forming socio-cultural competence to high school students, while teaching them reading at the lessons of country study. The hypothesis of the experiment was formulated, its structure was described, the content of pre-experimental and post-experimental tests was stated. The results of pre-experimental and post-experimental tests were analyzed with the help of mathematical statistics methods. The data showed an increase in the average rate of training of students to the minimum adequate and proved the effectiveness of the elaborated methodology.

Keywords: sociocultural competence, reading, country study, methodological experiment, experimental data.